

OMFB Rendszerelemzési Iroda

Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság a Minisztertanács MT. 3210/1978. sz. határozata alapján 1978. év tavaszán hozta létre a Rendszerelemzési Irodát (REI) azzal a kettős céllal, hogy egyrészt koordinálja a nemzetközi kapcsolatokat a luxemburgi Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelemzési Intézettel (IIASA) és a moszkvai Vezetéstudományi Intézettel (MNIIPU), egyben ellátva a kapcsolatokat felügyelő Magyar Alkalmazott Rendszerelemzési Bizottság (MAREB) titkársági feladatait, másrészt ösztönözze és művelje a rendszerelemzés módszereinek alkalmazását és fejlesztését.

A REI létrehozását követően 1978. októberében szerződést kötött az MTA SZTAKI-val egy TPA számítógép megvásárlására és annak Luxemburgba történő kihelyezésére. Ez a gép – a SZTAKI és az SZKI munkatársak fejlesztéseivel kiegészítve – képezte az első kelet-nyugati számítógépes hálózati kapcsolatokat csomópontját, azaz ez lett az ún. „IIASA gateway”. (ld.

<https://itf.njszt.hu/objektum/promotion-of-east-west-computer-communication-in-iiasa-international-environment-and-the-hungarian-case-study>)

Az 1979. januári első nyilvános magyar hálózati bemutatót – amelyre Sebestyén János OMFB elnökhelyettes (mint a MAREB elnöke) hívta meg a minisztériumok képviselőit - számos további követte. A bemutatókat az OMFB REI rendezte, szervezte, a IIASA gateway-hez történő kapcsolatot, a technikai hátteret a SZTAKI biztosította. A rendezvények és a hálózati kapcsolatokat elektronikus levelezésre is használók növekvő számát a Belügyminisztérium „aggodalommal” figyelte. A számukra ellenőrizhetetlen kapcsolatok miatti aggodalmuk odáig vezetett, hogy 1979. augusztusában „indokoltnak tartották” a hálózatokhoz való kapcsolódás felfüggesztését, amelyet „SZIGORUAN TITKOS!” levélben juttattak kifejezésre.

Az 1979. januári és az azt követő bemutatók engedélyeztetését az OMFB REI intézte, így a levél érkezését megelőző fél év alatt számos hálózat és szolgáltató került bemutatásra, mint például a Predicast, a DRI, a Chemical Abstracts. Később ezekről a REI kiadásában ismertetőik jelentek meg. [két anyag borítója példaként mellékelve]

A hálózati kapcsolatok felfüggesztésének végrehajtását ugyan nem ellenőrizte a BM, de intenzív egyeztetések kezdődtek a szervekkel arról, hogy hogyan tovább? Az első eredmény viszonylag rövid időn belül, már 1979. novemberére megszületett, és egy ügyrendben kapott keretet.

A Nemzetközi Hálózati Végállomás Üzemeltetési Ügyrendben szigorú engedélyeztetéshez kötötték az ország akkor egyetlen termináljának használatát: „A diszpécser szolgálat a terminálhelyiség kulcsát kizárólag Kiss István [OMFB REI] igazgató, illetve Bakonyi Péter [MTA SZTAKI] főosztályvezető által aláírt NHV használati engedéllyel rendelkező személy részére szolgáltathatja ki. A felhasználó a munka befejezése után köteles bejegyezni az üzemnaplóba, hogy mely szolgáltatásokat, milyen időtartamra vette igénybe. A bejegyzések elmulasztása fegyelmi vétség. Az NHV nyomtató egység nélkül nem működhet.” (Megjegyzendő, hogy a nyomtatóban két példányos papírnak kellett lennie, amely rögzítette a forgalmat, s ebből az elsőt az ügyfél elvihette, a másodikat a diszpécser köteles volt lefűzni és tárolni a „titok szobá”-ban. Az ügyrend teljes szövege megtalálható a <https://itf.njszt.hu/wp-content/uploads/2020/01/Halozat-hasznalati-uyyrend.pdf> címen)

A második eredmény – több év munkáinak eredményeként - egy belügyminisztériumi 1/1981. (I. 27.) BM számú rendelet volt, amely más témák mellett a titokvédelemről rendelkezett. A rendelet, bár csak „belső használatra!”, de szabályozta a távadatfeldolgozás nemzetközi adatátviteli esetét is, amely szerint „az adatátvitelről a Belügyminisztérium Titkárságát ... tájékoztatni kell.”

Ezt követően az Iroda három éven keresztül koordinálta a magyar nemzetközi hálózati kapcsolatok fejlesztését és népszerűsítését, amelyről a Számítástechnika folyóirat 1981. novemberi száma adott összefoglalót. [ld. <https://itf.njszt.hu/objektum/a-nemzetkozi-on-line-szolgaltatasok-hazai-hozzafereserol>]

1981-ben a Belügyminisztériumot is érdekelte a IIASA gateway kapcsán kirobbant „kémbotrány”, amit mind az amerikai, mind pedig az osztrák sajtó is nagy terjedelemben taglalt. A gyanú szerint a keleteurópaiak titkos adatbázisokhoz fértek hozzá, amelyet azonban évekkel később az Amerikai Egyesült Államok illetékes kongresszusi bizottsága hosszas vizsgálatok után gyakorlatilag cáfolt.

A REI emellett foglalkozott a számítástechnikai kultúra fejlesztésével is, amelyről az 1986. februárjában megjelent, Információtechnológia - információkultúra című OMFB REI elemző tanulmányban adott áttekintést. A tanulmány elkészítésében Kiss István koordinálása mellett Pesti Lajostól vagy Bakonyi Pétertől, Németh Lóránt, vagy Szecskó Tamáson keresztül Tamás Pálig számos további korabeli szakértő működött közre. [külső és belső borító képe, utóbbi a nevekkel mellékelve]

Az OMFB REI-SKV kiadásában jelent meg A rendszerelemzés kézikönyve, amely a IIASA kézikönyvének magyar fordítása volt.

A döntéselemző alkalmazásokban Zoltayné Paprika Zita – Vecsenyi János – Vári Anna hármas ért el említésre méltó eredményt (ld pl az IFIP konferenciát: <https://itf.njszt.hu/rendezveny/conference-on-environments>), de egy rövid ideig a REI munkatársai voltak a VÁTI-tól eltávolított Baráth Etele és munkatársai, akik közül a Kalmár-díjas Tenke Tibor alapította meg később a Geometria Térinformatikai Rendszerházat és ezzel letette a hazai térinformatika vállalkozási alapjait.

Több jövőformáló rendezvénynek adott helyet és keretet a Rendszerelemzési Iroda. Ilyen volt például a Tudománypolitika - politikatudomány szeminárium-sorozat, de feltétlenül meg kell említeni A korszerű kiegészítő technológiák helye és szerepe Magyarországon sejtelmes fedőnevű szemináriumot, illetve előadássorozatot. (A „technológiák” szó az OMFB és a szalonképessé tétel miatt került a címbe.) A szeminárium keretében a résztvevők számos, a paradigma- és rendszerváltáshoz kapcsolódó témát dolgoztak fel, amelyek sora társadalmi szerepvállalástól, az ökológiai tudat alakulásán át, a gazdaság-etikai kérdésekig terjedtek. (Az összejövetelük iránt élénk érdeklődést mutattak az akkor a „figyelésért” felelős illetékes szervek is.) A szeminárium résztvevői és előadói között ismert személyek jelentek meg. Itt a teljesség igénye nélkül csak néhány: Kindler József, Kodolányi Gyula, Persányi Miklós, Sólyom László, Szabó Máté, Zsolnai László.

Végül megemlítendő egy, a múlt század nyolcvanas éveinek végén enyhén provokatívnak tekinthető című, a REI által szervezett nemzetközi konferencia, az „Állandóság és változás”, amelyen szovjet részről Koszigin miniszterelnök veje, az akadémikus D. M. Gvishiani vett részt, aki Stabilitás és változás globális perspektívában címmel tartott előadást. Gvishiani a Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelemzési Intézet (IIASA) társalapítója és működésének kezdetén az intézet Tanácsának elnöke volt. A konferencián T. H. Lee, a IIASA akkori igazgatója szintén tartott előadást. A IIASA - az MTA mellett - a konferencia társrendezője volt.

Az Irodát Marjai elvtárs 1988. évi racionalizálási programja szüntette meg. A nemzetközi koordinálási feladatok az MTA-hoz kerültek (ahol a IIASA magyar tagság halmozódó fizetési hátralékok miatt megszűnt), a szakmai vonalat – Vámos Tibor javaslatára és Dömölki Bálint támogatásával - a Döntés- és Rendszerelemző Kft. (DASY) vitte tovább. A REI megszüntetésével el is halt az a kezdeményezés, amely az 1987. évi nemzetközi konferencián megfogalmazott együttműködés szándékát fogalmazta

meg. A kezdeményezés eredménye egy 1989-ben Budapesten a REI által rendezett Systems Summit Meeting volt, ahol megalakult a Worldwide International Systems Institutions Network (WISINET) is, de a WISINET Systems Directory-t már a DASY Kft. adta ki. (A WISINET titkársága a REI volt.)